

Posudek bakalářské/magisterské diplomové práce

Posudek - Závěrečná práce - GŽV

Studentka: bc. Jindřiška Mrázová

Obor: Český jazyk se zaměřením na vzdělávání - Pedagogika

Název práce v českém jazyce: Literární postava ďábla ve Ztraceném ráji Johna Milтона

Název práce v anglickém jazyce: Literary figure of the devil in Paradise Lost by John Milton

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Eva Blinková Pelánová, Ph.D.

Oponent práce: prof. PhDr. Jiří Pelán, Ph.D.

Diplomová práce „**Literární postava ďábla ve Ztraceném ráji Johna Milтона**“ (dále DP) má kromě úvodu a závěru v zásadě tři části. Ta první (s. 8–35) mapuje přítomnost ďábla v relevantní teologické a filosofické tradici. Lze říci, že postava ďábla přímo souvisí s promýšlením lidského osudu ve světě. Přítomnost svržených andělů či ďábla např. v křesťanské tradici je na druhou stranu značně útržkovitá a nejednoznačná: „*Nový zákon*“ zdědil z *Tanachu* a apokryfních textů jen několik jednotných představ o ďáblu: je padlý anděl, je hlavou démonického zástupu, je principem zla a zlo je nebytí. *Nový zákon* tyto prvky vstřebal a přetvořil. Postava Satana zde opět není definována, ale boj mezi světlem a temnotou, reprezentovaný Ježíšem a Satanem, je podstatou celého textu.“ (s. 14) Napříc stoletími je v této části DP k postavě ďábla vztažena „problematika svobodné vůle a otázka, zda je zlo neodvratnou součástí lidské existence“ (s. 8). Diplomandka se v členitém a obtížně přehledném terénu hlubokého a paradoxního tázání o zdrojích a limitech lidské svobody nesnažila táhnout jednoznačné dělicí čáry. Spíše upozorňovala nejen na řadu nesrovnalostí už přímo uvnitř narativu o padlých andělech, jak je tradován, ale vyhodnotila napětí „mezi determinismem a svobodnou vůlí“, které postavu ďábla utváří, především jako „zdroj obrovské intelektuální tvořivosti“ (s. 26).

Těžištěm práce je analýza postavy ďábla u Milтона, kterou přináší druhá část DP (s. 36–70). Argumentace se na pozadí předchozí literární tradice (Homér, Vergilius, Dante, Ariosto, Marino ad.) snaží rozkrývat Miltonův přínos od oblasti formální (blankvers s přesahem, s. 47), přes stylizaci jazyka a užití figur až po teologický a filosofický rozměr básnického eposu, jež je právě skrze podobu Satana možné nahlédnout. Pozornost platí Miltonově paradoxní práci s kategorií času, která je postižena termínem retrospektivní anticipace (s. 43, 46). DP se věnuje básnickému textu, který je čtenářsky náročný. Je záhodno dodat, že ani existence českých překladů (Jungmann, David) situaci neusnadňuje. Řekla bych, že DP Jindřišky Mrázové může českému čtenáři posloužit jako spolehlivý a současný úvod do četby (tím spíš, že aktuálně není jiný ani k dispozici).

3. část „Několik poznámek k literárnímu odkazu“ je kratší, přehledová a spíš než o úplný katalog těch, kteří na Milтона navazují, se zde dokladuje mnohotvárná inspirativnost ZR

pro pozdější autory i školy. Ukazuje se, že *Ztracený ráj* (dále *ZR*) – zřejmě právě díky interpretační otevřenosti postavy ďábla – umožňuje navázat autorům, kteří byli Miltonovu světonázoru ve skutečnosti poměrně vzdáleni a jejichž literární práce je s teologickou podstatou tázáním mimoběžná. V tomto smyslu jsou zajímavé postřehy o oživení postavy ďábla v anglické romantické tradici (s. 73) a u Lermontova. Postřehy k Dickensovým *Nadějným vyhlídkám* (s. 78) pro mě byly objevné.

Z naznačeného záběru práce je patrné, že zvolené téma je mimořádně široké a náročné na zpracování. Osobně jsem ocenila především odbornou poctivost Jindřišky Mrázové, která kromě analyzovaných literárních a dalších textů obsáhla objemnou a téměř výhradně cizojazyčnou sekundární literaturu. Zmíním bez ohledu na úplnost výčtu její studium modernizovaného, komentovaného anglického vydání *ZR* (Lewalski 2007), úvodů do četby *ZR* (např. Bradford 2005) a on-line přednášek Johna Rogerse. Důležitým impulsem, zřejmě také z pohledu uplatněné výkladové metody, byly syntetizující religionistické a kulturologické práce zabývající se padlými anděly v různých tradicích a újeji pak přímo postavou ďábla (zde se práce se opírá o publikace J. Burtona Russella). Jakkoli z charakteru univerzitního kurikula na katedře české literatury vyplývají jistá omezení (DP nemohla být orientována filologicky), diplomandka, myslím, dobře odhadla situaci a dokázala ji obrátit ve svůj prospěch. Svou kompetenci a úsilí zacílila směrem, který je podle mého názoru vysoce zajímavý a pro české prostředí přínosný.

Koncepce práce je svou syntetičností odvážná a svědčí o autorčiných analytických schopnostech. Celkově ji považuji za úspěšnou, jakkoli téma samo není vyčerpatelné a názory na to, jaký rys a jaké pasáže *ZR* postavu ďábla postihují především, se mohou rozcházet. Předností odvedené práce je proto Jindřiščina snaha vidět v Miltonově textu ohnisko tázání a ukazovat jej jako významově otevřený. Platí, že postava ďábla je paradoxní: „Dostáváme se do logického rozporu, pokud Satan zůstal stejný, musel být ke vzpouře stvořen Bohem.“ (s. 51) Étos postavy Satana se napříč Miltonovým textem proměňuje a zřejmě by se dalo říci, že s příchodem do Ráje postava ztrácí svou počáteční velkolepost (s. 60 v návaznosti na Blooma 2004). V části věnované interpretaci *ZR* oceňuji především úsilí propojovat dominantní narativ o pádu andělů jednak se starozákonním příběhem prvotního hříchu stvořených lidí Adama a Evy a potom také s příchodem osoby, která je Božím Synem. Milton zde naznačuje možnost novozákonního či Kristova příběhu vykoupení a oběti, aniž by ho přímo předjímal (s. 64nn).

Argumentace je – navzdory obtížnosti zvoleného tématu – vedená jasně a přehledně. Text DP je čtivý. Úroveň vypracování výrazněji nekolísá. Stylistickou a formulační kompetenci diplomandky bych považovala za prvotřídní. Ráda doporučuji k obhajobě.

Fakultativní otázky k obhajobě: 1. Na postavě Satana a Evy prosím vysvětlete, jaké jsou u Miliona příčiny vzpory a neposlušnosti těchto postav. 2. Máte případně nějakou zkušenost s didaktickou aplikací *Ztraceného ráje*?

V Podivíně dne 26. 8. 2024

.....

Podpis

